

Krzysztof Prymon

Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu

Problemy wdrażania rachunkowości rolniczej na Dolnym Śląsku

Wstęp

Gospodarstwa rolne rzadko kiedy prowadzą rachunkowość. Duży potencjał produkcyjny, jakim dysponują gospodarstwa rolne oraz prowadzenie działalności produkcyjnej na dużą skalę wymagają od rolnika umiejętności zarządzania gospodarstwem tak, jak gdyby byłoby to przedsiębiorstwo produkcyjne, handlowe czy też usługowe. Każda jednostka gospodarcza prowadząca działalność na dużą skalę powinna prowadzić rachunkowość. Prowadzenie zapisów rachunkowych powinno przede wszystkim służyć rolnikowi. Doświadczenia Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej wskazują, że gospodarstwa prowadzące rachunkowość pod nadzorem tego Instytutu po kilku latach osiągały znacznie lepsze efekty. Prowadzenie na bieżąco zapisów księgowych znacznie ułatwia kontrolę nad prowadzoną działalnością.

Począwszy od 1996 roku Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, przy pomocy ośrodków doradztwa rolniczego, wdraża program rachunkowości w indywidualnych gospodarstwach rolnych, których właściciele zaciągnęli kredyty inwestycyjne z linii „na utworzenie lub urządzenie gospodarstw rolnych przez osoby mające nie więcej niż czterdzieści lat”. Zostali oni zobowiązani do prowadzenia rachunkowości od następnego roku po uzyskaniu kredytu do końca trwania umowy kredytowej. W ramach wdrażania programu Agencja wprowadziła Zunifikowany System Rachunkowości Gospodarstw Rolniczych (ZSRGR), który w latach 1996–1997 obsługiwany był w programie komputerowym „Książka”, a w 1998 i 1999 roku w programie „PORR”.

W Polsce rodzaje podmiotów prowadzących rachunkowość rolniczą można podzielić na:

- gospodarstwa objęte systemem FADN,
- duże gospodarstwa rolnicze, funkcjonujące jako spółki prawa handlowego.

W naszym kraju w najbliższych latach powinien zostać wprowadzony podatek dochodowy w rolnictwie. Będzie to wymagać od rolników prowadzenia odpowiedniej sprawozdawczości finansowej.

Cel badań

Celem badań było określenie zapotrzebowania na informacje pochodzące z rachunkowości w indywidualnych gospodarstwach rolniczych oraz zbadanie wiedzy rolników na temat prowadzenia rachunkowości w rolnictwie i wpływie szkoleń prowadzonych przez ośrodki doradztwa rolniczego na decyzje podejmowane przez rolników na terenie Dolnego Śląska.

Metodyka badań

Badania przeprowadzono w przedsiębiorstwach rolniczych oraz wśród rolników wielkoobszarowych na terenie województwa dolnośląskiego. Dobór obiektów badawczych był celowy. Próba badawcza objęła 200 respondentów. Byli to rolnicy, którzy od kilku lat współpracują z Dolnośląskim Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego we Wrocławiu. Zostali oni pogrupowani według następujących kryteriów:

- 1) według struktury użytków rolnych (dalej – UR) w 4 grupach obszarowych: do 10,00 ha UR; 10,01–20,00 ha UR; 20,01–50,00 ha UR; powyżej 50 ha UR,
- 2) według 5 regionów funkcjonalnych województwa dolnośląskiego,
- 3) według wieku kierowników gospodarstw z podziałem na rolników młodszych (do 40 lat) i starszych, czyli mających ponad 40 lat,
- 4) według kwalifikacji zawodowych kierowników gospodarstw (tu podział wg kwartyli).

Wyniki badań

a) Prowadzenie ksiąg rachunkowych w gospodarstwach rolniczych na Dolnym Śląsku

Pierwszym problemem podjętym przy prowadzeniu badań było określenie liczby rolników, którzy prowadzili kiedykolwiek księgi rachunkowe. W Polsce prowadzenie rachunkowości rolniczej to w dalszym ciągu rzadkość, jednak w 2009 roku rekordowa liczba rolników prowadziła księgi rachunkowe.

Z przeprowadzonych badań wynika, że 86% ankietowanych rolników nigdy nie prowadziło rachunkowości. Niektórzy rolnicy (około 14%) korzystający z kredytów i ze środków Unii Europejskiej mieli pewne doświadczenia w prowadzeniu wymaganej dokumentacji. Trudno to jednak nazwać prowadzeniem prawdziwej rachunkowości. Większość prowadzących gospodarstwa rolne nie dostrzega takiej potrzeby. Ponad połowa respondentów uważa to za uciążliwe

Tabela 1

Zestawienie odpowiedzi rolników na pytanie, czy prowadzili kiedykolwiek rachunkowość w swoich gospodarstwach (% wypowiedzi)

Wyszczególnienie	Struktura odpowiedzi ogółem				
Tak	14				
Nie	86				
Struktura odpowiedzi wg regionów funkcjonalnych obszarów wiejskich Dolnego Śląska					
Wyszczególnienie	Region I	Region II	Region III	Region IV	Region V
Tak	14	13	12	16	15
Nie	86	87	88	84	85
Struktura odpowiedzi wg wieku rolników					
Wyszczególnienie	wiek do 40 lat		wiek powyżej 40 lat		
Tak	3		30		
Nie	97		70		
Struktura odpowiedzi w grupach obszarowych gospodarstw					
Wyszczególnienie	do 10 ha UR	10,01–20,00 ha UR	20,01–50,00 ha UR	powyżej 50 ha UR	
Tak	17	9	61	74	
Nie	83	91	39	26	
Struktura odpowiedzi w zależności od posiadanych przez rolników kwalifikacji zawodowych z podziałem próby wg kwartyli: dla $Q_1 = 1,75$ jedn. kw., $Q_2 = 2,08$ jedn. kw., $Q_3 = 2,10$ jedn. kw.					
Wyszczególnienie	1/4 rolników z jedn. kw. $\leq Q_1$	1/4 rolników z jedn. kw. $\geq Q_1$ i $\leq Q_2$	1/4 rolników z jedn. kw. $\geq Q_2$ i $\leq Q_3$	1/4 rolników z jedn. kw. $\geq Q_3$	
Tak	8	21	12	36	
Nie	92	79	88	64	

Źródło: Opracowanie własne.

i niepotrzebne. Rolnicy korzystający z kredytów mają pewne doświadczenia związane z prowadzeniem dokumentacji na potrzeby kredytodawców. Obowiązek prowadzenia rachunkowości może wystąpić wtedy, gdy w Polsce zostanie wprowadzony podatek dochodowy w rolnictwie. Wówczas rolnik będzie musiał prowadzić wiarygodną dokumentację dotyczącą kosztów, przychodów i stanu majątku. Najwięcej rolników uważa, że nie prowadzą rachunkowości, bo nie ma takiej potrzeby ani obowiązku.

Rolnicy działający we wszystkich regionach funkcjonalnych odpowiadali podobnie. Rolnicy w wieku do 40 lat w 23% odpowiadali pozytywnie, natomiast rolnicy w wieku powyżej 40 lat w 30%. Rolnicy działający w grupach obszarowych powyżej 50 ha mieli częściej propozycje tego typu niż rolnicy z grup

obszarowych poniżej 20 ha UR. Biorąc pod uwagę kwalifikacje rolnicze, rolnicy zaliczeni do 1. kwartyła mieli mniej propozycji prowadzenia rachunkowości niż zaliczeni do 2. i 3. kwartyła, natomiast rolnicy zaliczeni do kwartyła 4. mieli najczęściej takie propozycje. Oznacza to, że w Polsce nie ma tradycji prowadzenia ksiąg rachunkowych w gospodarstwach rolnych i w dalszym ciągu księgowość jest uważana za zajęcie czasochłonne i nie do końca potrzebna rolnikowi.

b) Korzyści z prowadzenia rachunkowości

Należy podkreślić, że PRL to okres dążenia do likwidacji, a nie preferowania gospodarstw indywidualnych. Mimo takiej polityki gospodarstwa rodzinne prowadzące rachunkowość, dla uproszczenia nazywane gospodarstwami rachunkowiczów, uzyskiwały lepsze wyniki produkcyjne i ekonomiczne w relacji do ogółu gospodarstw indywidualnych. Na podstawie przeprowadzonych badań można wnioskować, że w porównaniu do ogółu gospodarstw rolniczych w Polsce gospodarstwa rachunkowiczów uzyskiwały w latach 1958/1959–1978/1979 lepsze roczne wyniki produkcyjne i finansowe, średnio o 33,3% w całym badanym okresie. Należy jednoznacznie podkreślić, że korzyści z prowadzenia rachunkowości polegały głównie na bezpośrednich kontaktach rolnika z inspektorem IERiGŻ.

W czasie tych rozmów i dyskusji rolnik zdobywał wiedzę, prowadził dyskusje, zadawał pytania. Jednak materiały rolnik uzyskiwał z dużym opóźnieniem, często już po zasiewach i po podjęciu decyzji dotyczących następnego roku produkcyjnego. W związku z tym raporty te nie zawsze były użyteczne.

Tabela 2 wskazuje, czy rolnicy dostrzegają korzyści z prowadzenia ewidencji rachunkowej.

Większość rolników nie dostrzega korzyści z prowadzenia rachunkowości. Co więcej, większość uważa prowadzenie ksiąg rachunkowych za uciążliwe i niepotrzebne. Dość duża grupa respondentów (29%) nie wie, czy rachunkowość może przynosić korzyści. Może to wynikać ze zbyt mało rozpowszechnionej informacji o możliwościach stosowania rachunkowości rolniczej oraz braku rozwiniętych usług edukacyjnych w tym zakresie. W tym zakresie szczególną rolę powinny odegrać regionalne ośrodki doradztwa rolniczego przez szkolenia prowadzone dla rolników indywidualnych.

Również środki masowego przekazu powinny w większym stopniu poruszać ten temat i propagować prowadzenie księgowości, jak i przedstawiać korzyści, które może przynieść prowadzenie ewidencji księgowej. Rolnicy zaliczeni do pięciu regionów funkcjonalnych podobnie podchodzą do problemu korzyści z prowadzenia rachunkowości. Odpowiedzi we wszystkich regionach funkcjonalnych były podobne (około 40%). Rolnicy w wieku do 40 lat rzadziej wskazywali na korzyści z prowadzenia księgowości niż rolnicy w wieku powyżej 40

Tabela 2

Zestawienie odpowiedzi rolników na pytanie, czy prowadzenie rachunkowości w gospodarstwie rolnym może być korzystne (% wypowiedzi)

Wyszczególnienie	Struktura odpowiedzi ogółem				
Tak	43				
Nie	26				
Nie wiem	31				
Struktura wypowiedzi wg regionów funkcjonalnych obszarów wiejskich Dolnego Śląska					
Wyszczególnienie	Region I	Region II	Region III	Region IV	Region V
Tak	45	41	45	41	43
Nie	37	19	25	22	16
Nie wiem	18	40	30	37	41
Struktura wypowiedzi wg wieku rolników					
Wyszczególnienie	wiek do 40 lat		wiek powyżej 40 lat		
Tak	45		56		
Nie	14		12		
Nie wiem	41		32		
Struktura wypowiedzi w grupach obszarowych gospodarstw					
Wyszczególnienie	do 10 ha UR	10,01–20,00 ha UR	20,01–50,00 ha UR	powyżej 50 ha UR	
Tak	25	31	15	40	
Nie	15	10	75	57	
Nie wiem	60	59	10	3	
Struktura odpowiedzi w zależności od posiadanych przez rolników kwalifikacji zawodowych z podziałem próby wg kwartyli: dla $Q_1 = 1,75$ jedn. kw., $Q_2 = 2,08$ jedn. kw., $Q_3 = 2,10$ jedn. kw.					
Wyszczególnienie	1/4 rolników z jedn. kw. $\leq Q_1$	1/4 rolników z jedn. kw. $\geq Q_1$ i $\leq Q_2$	1/4 rolników z jedn. kw. $\geq Q_2$ i $\leq Q_3$	1/4 rolników z jedn. kw. $\geq Q_3$	
Tak	23	31	29	27	
Nie	26	18	11	14	
Nie wiem	51	51	60	59	

Źródło: Opracowanie własne.

lat. Oznacza to, że młodszy wiek rolnicy częściej dostrzegają, że gospodarstwo rolne powinno być zarządzane tak, jak gdyby była to firma. Rolnicy działający w grupach obszarowych powyżej 50 ha UR częściej stwierdzali, że rachunkowość w zarządzaniu gospodarstwem rolnym może przynosić korzyści niż rolnicy z grup obszarowych poniżej 20 ha UR. Świadczy to o tym, że duże gospodarstwa

dokonują transakcji handlowych na większą skalę, osiągają wyższe przychody i dlatego lepiej rozumieją, że prowadzenie działalności na dużą skalę powinno być ewidencjonowane.

c) Sposoby obliczania dochodu

Kolejnym problemem badawczym było zasięgnięcie informacji, czy rolnicy są przygotowani na prowadzenie sprawozdawczości finansowej dla celów podatku dochodowego, który powinien w rolnictwie zostać wprowadzony (tab. 3).

Tabela 3

Zestawienie odpowiedzi rolników na pytanie, czy obliczają samodzielnie dochód rolniczy (% wypowiedzi)

Wyszczególnienie	Struktura odpowiedzi ogółem				
Tak	44				
Nie	56				
Struktura odpowiedzi wg regionów funkcjonalnych obszarów wiejskich Dolnego Śląska					
Wyszczególnienie	Region I	Region II	Region III	Region IV	Region V
Tak	46	44	43	42	45
Nie	54	56	57	58	55
Struktura odpowiedzi wg wieku rolników					
Wyszczególnienie	Wiek do 40 lat		Wiek powyżej 40 lat		
Tak	45		42		
Nie	55		58		
Struktura odpowiedzi w grupach obszarowych gospodarstw					
Wyszczególnienie	do 10 ha UR	10,01–20,00 ha UR	20,01–50,00 ha UR	powyżej 50 ha UR	
Tak	44	23	33	41	
Nie	56	77	67	59	
Struktura odpowiedzi w zależności od posiadanych przez rolników kwalifikacji zawodowych z podziałem próby wg kwartyli: dla $Q_1 = 1,75$ jedn. kw., $Q_2 = 2,08$ jedn. kw., $Q_3 = 2,10$ jedn. kw.					
Wyszczególnienie	1/4 rolników z jedn. kw. $\leq Q_1$	1/4 rolników z jedn. kw. $\geq Q_1$ i $\leq Q_2$	1/4 rolników z jedn. kw. $\geq Q_2$ i $\leq Q_3$	1/4 rolników z jedn. kw. $\geq Q_3$	
Tak	42	34	32	36	
Nie	58	66	68	64	

Źródło: Opracowanie własne.

Prawie połowa rolników (44%) w ogóle nie oblicza dochodu. Rolnicy, którzy obliczają dochody wskazali, że czynią to odejmując koszty od przychodów. Inni stosują metodologię Unii Europejskiej polegającą na stosowaniu miary ESU, jeszcze inni uczestniczą w systemie FADN. Okazało się, że niektórzy rolnicy posiadają specjalistyczne programy komputerowe, służące do obliczania dochodu z gospodarstwa. Niektórzy respondenci wskazali, że potrafią obliczać dochód z gospodarstwa dzięki Zunifikowanemu Systemowi Rachunkowości Rolniczej, w którym uczestniczyli w latach 1996–1998.

Rolnicy zaliczeni do regionów funkcjonalnych od I do V podobnie odpowiadali na pytania (powyżej 40%). Rolnicy w wieku do 40 lat nieco częściej szacują dochód niż rolnicy w wieku powyżej 40 lat.

Biorąc pod uwagę kwalifikacje rolnicze, rolnicy zaliczeni do 1. kwartyła najczęściej obliczają dochód rolniczy (42%), natomiast rolnicy zaliczeni do kwartyła 3. rzadziej (32%). Z badań wynika, że niektórzy rolnicy mają pewien zakres wiedzy na temat sposobów obliczania dochodu. Oznacza to, że gdyby wprowadzono rachunkowość w gospodarstwach rolnych, duża grupa rolników mogłaby poradzić sobie z prowadzeniem ksiąg rachunkowych.

d) Gospodarstwa rolne uczestniczące w systemie FADN

Gospodarstwa rolne funkcjonujące w Polsce sklasyfikowano według typologii obowiązującej w UE (Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1242/2008 z dnia 8 grudnia 2008 r. ustanawiające wspólnotową typologię gospodarstw rolnych). Klasyfikacja gospodarstw rolnych funkcjonujących w Polsce została wykonana na podstawie:

- czterech zestawów parametrów standardowej produkcji (SO – Standard Output),
- czterech regionów SO,
- danych badania struktury gospodarstw rolnych 2007.

Postępując zgodnie z wytycznymi ww. Rozporządzenia, sklasyfikowano 2 005 688 gospodarstw rolnych. Ta populacja wytworzyła ok. 68 mld zł wartości SO. Na podstawie struktury tworzenia wartości SO w Polsce wyznaczono minimalny próg wielkości ekonomicznej gospodarstwa rolnego w polu obserwacji Polskiego FADN.

Wielkość tę ustalono na poziomie 4000 euro. Pole obserwacji Polskiego FADN obejmuje 738 073 gospodarstwa rolne, wytwarzające 89,5% wartości SO wszystkich sklasyfikowanych gospodarstw rolnych w Polsce. Posługując się odpowiednimi narzędziami statystycznymi, wyznaczono reprezentatywną próbę gospodarstw rolnych dla pola obserwacji Polskiego FADN. Ustalona liczebność

tej próby zaakceptowana przez Komisję Europejską liczy 12 100 gospodarstw, co oznacza, że jedno gospodarstwo rolne uczestniczące w Polskim FADN reprezentuje średnio ponad 61 gospodarstw znajdujących się w jego polu obserwacji.

Tabela 4 zawiera zestawienie odpowiedzi badanych rolników na temat ich wiedzy z zakresu systemu FADN.

Tabela 4

Zestawienie odpowiedzi rolników na pytanie, czy znają system rachunkowości FADN (% wypowiedzi).

Wyszczególnienie	Struktura odpowiedzi ogółem				
Tak	76				
Nie	34				
Struktura odpowiedzi wg regionów funkcjonalnych obszarów wiejskich Dolnego Śląska					
Wyszczególnienie	Region I	Region II	Region III	Region IV	Region V
Tak	65	54	61	60	56
Nie	35	46	39	40	44
Struktura odpowiedzi wg wieku rolników					
Wyszczególnienie	wiek do 40 lat		wiek powyżej 40 lat		
Tak	72		67		
Nie	28		33		
Struktura odpowiedzi w grupach obszarowych gospodarstw					
Wyszczególnienie	do 10 ha UR	10,01–20,00 ha UR	20,01–50,00 ha UR	powyżej 50 ha UR	
Tak	34	32	45	76	
Nie	66	68	55	24	
Struktura odpowiedzi w zależności od posiadanych przez rolników kwalifikacji zawodowych z podziałem próby wg kwartyli: dla $Q_1 = 1,75$ jedn. kw., $Q_2 = 2,08$ jedn. kw., $Q_3 = 2,10$ jedn. kw.					
Wyszczególnienie	1/4 rolników z jedn. kw. $\leq Q_1$	1/4 rolników z jedn. kw. $\geq Q_1$ i $\leq Q_2$	1/4 rolników z jedn. kw. $\geq Q_2$ i $\leq Q_3$	1/4 rolników z jedn. kw. $\geq Q_3$	
Tak	56	67	64	56	
Nie	44	33	36	44	

Źródło: Opracowanie własne.

Większość respondentów (76%) twierdzi, że słyszała o systemie FADN, ale uważają go za zbyt skomplikowany i czasochłonny. Większość ankietowanych rolników nie zna zasad FADN. W tym systemie podstawową zasadą jest to, że dane są tajne i nie mogą być wykorzystane do celów podatkowych. Rolnik nie ryzykuje zatem, że informacje o jego stanie majątkowym lub o wielkości dochodu zostaną upublicznione. Nie każdy jednak rolnik ma tę świadomość. Uczestnic-

two w systemie FADN służy rolnikowi głównie tym, że może dojść do poprawy wyników ekonomicznych gospodarstwa rolnego. Zdobywanie wiedzy z zakresu rachunkowości na pewno pomoże rolnikowi w prowadzeniu gospodarstwa rolnego. W dużych grupach obszarowych zdecydowanie więcej rolników stwierdziło, że znają zasady systemu FADN. Wiek rolników nie miał istotnego znaczenia, gdyż odpowiedzi były podobne w obydwu grupach wiekowych.

Kolejnym problemem było ustalenie, czy ankietowani rolnicy otrzymali propozycje uczestnictwa w systemie FADN (tab. 5).

Większość rolników (78%) nie otrzymała bezpośrednio propozycji uczestnictwa w systemie FADN, ale prawie każdy słyszał, że taki system istnieje. Ośrodki doradztwa rolniczego powinny w większym stopniu propagować sys-

Tabela 5

Zestawienie odpowiedzi rolników na pytanie, czy otrzymali kiedykolwiek propozycje uczestniczenia w systemie FADN (% wypowiedzi)

Wyszczególnienie	Struktura odpowiedzi ogółem				
Tak	22				
Nie	78				
Struktura odpowiedzi wg regionów funkcjonalnych obszarów wiejskich Dolnego Śląska					
Wyszczególnienie	Region I	Region II	Region III	Region IV	Region V
Tak	17	22	27	16	17
Nie	83	78	73	84	83
Struktura odpowiedzi wg wieku rolników					
Wyszczególnienie	Wiek do 40 lat		Wiek powyżej 40 lat		
Tak	42		53		
Nie	58		47		
Struktura odpowiedzi w grupach obszarowych gospodarstw					
Wyszczególnienie	do 10 ha UR	10,01–20,00 ha UR	20,01–50,00 ha UR	powyżej 50 ha UR	
Tak	12	13	13	34	
Nie	88	87	67	66	
Struktura odpowiedzi w zależności od posiadanych przez rolników kwalifikacji zawodowych z podziałem próby wg kwartyli: dla $Q_1 = 1,75$ jedn. kw., $Q_2 = 2,08$ jedn. kw., $Q_3 = 2,10$ jedn. kw.					
Wyszczególnienie	1/4 rolników z jedn. kw. $\leq Q_1$	1/4 rolników z jedn. kw. $\geq Q_1$ i $\leq Q_2$	1/4 rolników z jedn. kw. $\geq Q_2$ i $\geq Q_3$	1/4 rolników z jedn. kw. $\geq Q_3$	
Tak	14	17	19	23	
Nie	86	83	81	77	

Źródło: Opracowanie własne.

tem FADN i skuteczniej informować o tym, że uczestnictwo w tym systemie może być korzystne. Głównymi korzyściami wynikającymi z uczestnictwa w systemie FADN ma być:

- poprawa wyników działalności,
- usprawnienie procesu podejmowania bieżących i długookresowych decyzji gospodarczych,
- możliwość porównania uzyskiwanych wyników z planowanymi,
- możliwość porównania wyników w poszczególnych latach,
- możliwość porównania własnych wyników z wynikami innych gospodarstw [Wyszkowska 2004].

Rolnicy działający w pięciu regionach funkcjonalnych odpowiedzieli podobnie (od 17 do 27% wskazań).

Osoby w wieku do 40 lat nieco rzadziej otrzymywały propozycje uczestniczenia w FADN (42%), natomiast rolnicy w wieku powyżej 40 lat nieco częściej (53%). Rolnicy działający w grupach obszarowych powyżej 50 ha UR zdecydowanie częściej otrzymywali propozycje niż rolnicy w mniejszych grupach obszarowych. Biorąc pod uwagę kwalifikacje rolnicze, rolnicy zaliczeni do poszczególnych kwartyli odpowiedzieli podobnie.

Możliwości wprowadzenia rachunkowości w gospodarstwach rolnych

Poza dotychczasowymi próbami wprowadzania rachunkowości w rolnictwie w najbliższym czasie może się okazać, że prowadzenie sprawozdawczości finansowej może być koniecznością w związku z planowanym wprowadzeniem podatku dochodowego w rolnictwie. Pracownicy ośrodków doradztwa rolniczego będą mieli wiele zadań do wykonania w związku z tym, że rolnicy najczęściej nie prowadzą rachunkowości samodzielnie. W tabeli 6 przedstawiono najważniejsze czynniki sprzyjające wprowadzeniu rachunkowości i czynniki hamujące ten proces w indywidualnych gospodarstwach rolnych. Pominięto wielkoobszarowe przedsiębiorstwa rolnicze, które jako spółki prawa handlowego są zobligowane do prowadzenia rachunkowości w rozumieniu ustawy o rachunkowości (Dz.U z 1994 r. Nr 121, poz 591).

Z powyższych rozważań wynika, że największą szansą na rozwój rachunkowości rolniczej w Polsce jest obowiązek prowadzenia ewidencji na potrzeby podatku dochodowego, który powinien być wprowadzony w rolnictwie w najbliższych latach. Dużą rolę mogą odegrać regionalne ośrodki doradztwa rolniczego.

Tabela 6

Czynniki sprzyjające i hamujące wprowadzanie rachunkowości w rolnictwie

Czynniki sprzyjające	Czynniki hamujące
<ul style="list-style-type: none"> – planowane przez rząd wprowadzenie podatku dochodowego w rolnictwie, – zachęcanie rolników do udziału w systemie FADN, – wskazanie rolnikom korzyści z prowadzenia rachunkowości (poprawa efektywności, lepsza kontrola produkcji rolniczej, łatwiejsze ustalenie zdolności kredytowej rolnika itp.), – edukacja w zakresie rachunkowości rolnej prowadzona przez ośrodki doradztwa rolniczego, – członkostwo Polski w Unii Europejskiej i wynikające z tego obowiązki sprawozdawcze. 	<ul style="list-style-type: none"> – niechęć rolników do prowadzenia dokumentacji, – brak fachowej wiedzy i kompetencji do prowadzenia rachunkowości, – brak czasu, – niechęć do ujawniania informacji o stanie majątku, – niechęć do ujawniania dochodów, – brak zaufania do systemu rachunkowości.

Źródło: Opracowanie własne.

Największą przeszkodą jest niechęć rolników do ujawniania dochodów oraz informacji o stanie majątku. Inną przeszkodą jest brak czasu. Również brak fachowej wiedzy i luka edukacyjna w tym zakresie powoduje, że trudno jest przekonać rolnika do prowadzenia rachunkowości.

Podsumowanie

Prowadzenie rachunkowości jest kojarzone najczęściej z dużymi firmami produkcyjnymi. Indywidualne gospodarstwa rolne nie mają doświadczeń w prowadzeniu ksiąg rachunkowych. Jedynie niewielka grupa rolników zna systemy obliczania efektywności działalności rolniczej. Korzystanie przez rolników z kredytów bankowych i ze środków Unii Europejskiej wymaga od nich prowadzenia dokumentacji, z której pozyskiwane będą informacje o efektywności działania. Do chwili obecnej jedynie dla celów statystycznych rolnicy musieli podawać informacje o sytuacji ekonomicznej prowadzonych gospodarstw rolnych. Największym problemem jest to, że rolnicy nie dostrzegają korzyści z prowadzenia rachunkowości. Uważają, że prowadzenie ksiąg rachunkowych jest uciążliwe i czasochłonne, a nawet niepotrzebne. Niedostrzeżenie korzyści z prowadzenia ksiąg rachunkowych dotyczy głównie małych gospodarstw rolnych. Pochłonięci ciężką pracą w polu rolnicy często nie są w stanie prowadzić dodatkowej dokumentacji.

Z przeprowadzonych badań wynika, że bardziej zainteresowani prowadzeniem księgowości w gospodarstwie są rolnicy posiadający duże gospodarstwa rolne (powyżej 50 ha UR). Rolnicy zaliczeni do grupy powyżej 40 lat wyróżniają się bardziej konserwatywnym podejściem do innowacji w rolnictwie, a także do prowadzenia rachunkowości.

Małe gospodarstwa nie widzą potrzeby prowadzenia rachunkowości i uważają ją za pracochłonną i niepotrzebną. Ten problem powinny próbować rozwiązać regionalne ośrodki doradztwa rolniczego. Spotkanie z rolnikami raz w miesiącu może wystarczyć, aby zebrać od nich dane od rolnika i obliczyć najważniejsze kategorie ekonomiczne, potrzebne do obliczenia dochodu.

Literatura

- DZIEMIANOWICZ R.I., PRZYGODZKA R., 2006: *Zasady opodatkowania gospodarstw rolnych w Unii Europejskiej i możliwości ich adaptacji w Polsce*. Wieś i Rolnictwo, nr 2.
- GORAJ L., MAŃKO S., SASS R., WYSZKOWSKA Z., 2004: *Rachunkowość rolnicza*. Di-fin. Warszawa.
- KONDRASZUK T., 2008: *Rachunkowość zarządcza w rolnictwie w dobie globalizacji*. [w:] *Rachunkowość a controlling*. Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 14.
- WASILEWSKI M., GRUZIEL K., 2007: *Koncepcja i skutki finansowe wprowadzenia podatku dochodowego w gospodarstwach rolniczych*. Zeszyty Naukowe SGGW, Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej, nr 62.
- WYSZKOWSKA Z., 2005: *Rachunek kosztów w przedsiębiorstwach gospodarki żywnościowej*. Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, nr 1085.

Implementation issues of agricultural accounting in Lower Silesia

Abstract

Expressing current problems of implementing is a purpose of the article accountings in agriculture. Findings were described conducted in an individual arable farms on the Lower Silesia. Keeping the accounts in the farming can be necessary in the prospect of introducing the income tax in the agriculture. The fact that farmers don't notice the benefit from keeping the accounts is the most considerable problem. They think that the bookkeeping is troublesome and time-consuming not to say unnecessary. Not noticing the benefit from the bookkeeping concerns smallholdings mainly. Consumed in field farmers aren't often a hard work to conduct getting up of additional documentation.